

Rozhovor se Zdeňkem Bonaventurou Boušem [pravoslavná liturgie II]

Ladislav Hejdánek – Bonaventura Bouše

- ◆ diskuse, česky, vznik: nedatováno, asi 70. léta
- ◆ discussion, Czech, origin: nedatováno, asi 70. léta

Rozhovor se Zdeňkem Bonaventurou Boušem [pravoslavná liturgie II] [1970]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: V čem je ta má komunikace s církví, s tou viditelnou církví, která není totožná s církví, která je podle Kalvína neviditelná? A nemůže být církev neviditelná bez církve viditelné, tak i podle Kalvína. Tak rozvažovat nad tím, poněvadž já, když sloužím, tak se stýkám s tou církví viditelnou, s tou církví konkrétní. Ta viditelná konkrétní je taky neviditelná, jsou z jedno. Ta služba je dost vzhořčená člověku a člověk má pocit, že se vnucuje.

Hejdánek: To je ovšem těžko respektovat v té úplnosti. Já dovedu pochopit, že to dožere, ale ta hořkost už se mi zdá přehnaná.

Jiný hlas: To je z té výchovy. Toho se nemůžeš osvobodit. Já vím, že ještě před takovými pěti nebo šesti lety jsem se blížil k osobě biskupa, i toho Tomáška, i když jsem znal všechny jeho nedostatky a jeho chabost, řekněme, i nedostatek vzdělání, tak jsem se k němu blížil s posvátnou úctou jako k nástupci apoštolů. Nebylo pro mě problémem před ním padnout na kolena nebo políbit pastýřský prsten. To pro mě nebyvalo problémem. Víím, že v tom starém pontifikálním ritu, kdykoliv jsi přecházel kolem biskupa, kolem jeho trůnu, tak jsi klekal na jedno koleno. Kardinálu Kašparovi nebo Štikovi jsme říkali „stýčku“, poněvadž on byl takový mírný. Nicméně nám nedělalo nejmenší potíže při bohoslužbě tohle dělat. On byl pro nás reprezentant církve a apoštolského úřadu. V tom jsem vychovaný.

Církev, která má rysy demokratické jako tvoje církev, tam ty nejvyšší funkce v církvi jsou přidělovány na základě volby a jsou dočasné, třeba seniorát, synod a tak dále, tam to tak není. I když za starodávna víím, že se pastorům taky ukláněli. Pastorům, obyčejným farářům. Ten pocit úcty k autoritě, k tomu kazatelskému úřadu tady byl obrovský. U vás to zaniklo, ale u nás to přežívá a ten paternalismus u nás je strašně silný. Pořád se říká „otče biskupe“. Říkalo se *reverendissime* latinsky, můj nejctihodnější otče. I když u nás se to už trochu uvolňuje. Když se psalo papeži, tak se psalo *sanctissime pater*.

Opravdu slavnostní jsou tyto titulatury. To jsem viděl v pravoslaví, když přijde metropolita mezi pravoslavné. Poklonou k němu až k nohám, a když se dotknou toho roucha. To je prostě živoucí ikona, když kráčí tím kostelem a má ten dlouhý vleč, takovou tu vlečku. Ani nevím, jak se tomu říká. Podobně jako u našich biskupů, co si pod kleriku berou ještě tu bílou albu a na to dají kříž. To jsou ty svíce. On má tři svíce a dvě svíce. Trojice a dvě přirozenosti Kristovy. Nesou se ty svíce a pak z každé té svíce jeden obnažený plamen doprava, to je *dikérion* a doleva *trikérion*, a tak to přes sebe křížem křížují.

To mi připomíná, že s tebou mám domluvit nějaké téma podle tvé volby. To mi připomnělo právě o duchovním v pravoslaví. Ten říkal, že v přírodě by to mělo být něco jiného. Kdybychom tam nějaké ty orientální církve mohli dát. Kdybyste chtěl, v těch orientálních církvích jsou zbytky prastarých antických tradic, nějaké ty texty a tak, to by nebylo špatné.

Hejdánek: Jenomže rozuměj, je potřebí uvědomit si laskavě, že jsou tam obrácené zraky, že tyhleto moje takzvané přednášky v kroužku, u *Šimků v kroužku*, a instruktáže jsou tedy znovu a znovu lidi dotazování, snad co to dělám. Takže by z toho mohl být sborově velké průšvih. Já už jsem myslel, že by se to dalo udělat tak jako diskusní příspěvek, že by někdo jiný měl referát a já bych potom navázal diskusí.

Jiný hlas: To obvykle děláme, že ani třeba ten referát nemusí být, že se tam přečte něco, třeba...

Hejdánek: No jo, ale to předpokládá, že by člověk seděl mezi ostatními, rozumíš, i v té formální... no, že je to dokola. No uvidíme, podívej se, duben, březen, leden, únor, to jsou měsíce, které jsou ještě daleko. My jsme totiž mysleli, když na začátku července byly ty legrácky, že tím to skončilo. A zjistilo se, a já nevím, jestli jsem od té doby s tebou mluvil, že to neskončilo. Protože zase znovu, a jenom teda kvůli mně, tam byl někdo volán, jenom kvůli mně.

Jiný hlas: Já jsem se dotazoval u člověka u Potočků, tam se zmiňovali, sám Potoček o tom neví a on o tom nemá ponětí vůbec.

Hejdánek: No, tak nemusí vědět prostě, odkud to přišlo. No ale u mě, no já ti to řeknu poctivě, zase tam byl někdo volán. Ale byl tam jenom dvě hodiny, protože potom to šlo už strašně na tělo. A on dostal

takovej už strach, aby něco nezapackal, tak se rozkřičel. A rozkřičel se teda, předstíral, že mu sahají na nervy, a říkal, že když chvíli křičel, tak že se tady o takových blbostech, o hovadinách a že se tady krade a že se tady prostě, že se tohleto plete všechno, a on říkal: „Vy se tady o takových blbostech a otravujete lidi, kteří poctivě pracují a tak.“ A když začal takhle těm estébákům křičet, tak říkal, že se to v něm tak hnulo, že už to potom nemusel předstírat. A dostal skutečně záchvat, takže ještě po schodech křičel a oni ho uklidňovali, říkali: „Pane Marečku, nekřičte tolik, ono by to bylo slyšet venku.“

A to je asi měsíc stará záležitost. Takže rozumíš, pořád to jde znova a pořád je to tohleto, jestli se scházíme, jestli tam mám nějaké instruktáže, jestli vysluhuju *večeři Páně* a takovéhle věci. A až do takových, to víš, ono to přece jenom člověka zarazí, když mu řeknou: „Říkat si tady nemůžete, co chcete, a jestli další vyšetřování zjistí, že jste lhal, tak to bude pro vás mít nejmíň milé následky.“ Takže ono je to pořád v takovém blbém pocitu občas.

Jiný hlas: No, tak to s tím se musí počítat.

Hejdánek: No, tady nejde o mě...

Jiný hlas: Počkej, moment. Tak pokud nejde o tebe, tak nech zas na nás, jak máme mít pocit. Poněvadž pokud se budeme bát za tebe a ty za nás a tak dál, tak to si nepomůžeme. To musíš posoudit svou situaci, kterou zná každé nejíp.

Hejdánek: No vidíš, já ji dost dobře posoudit nemohu, protože mně samotnému zatím nevolali. Víš, já ji posoudit sám dostatečně nemohu. Já jenom vím, že je to otrava, je to svým způsobem horší, když jdou ty výsledky kolem tvého baráku, právě tak jako ty. A bojím se toho, a moc se toho bojím, netvrdím, že se toho nebojím. Nicméně skoro bych byl radši, kdybych byl volaný já než ti druzí.

Jiný hlas: No jistě, to je právě ta svízele, že jsou s tím ti lidi otravováni nějakým takovým způsobem.

Hejdánek: A taky ti estébáci docilují toho, co chtějí docílit. To znamená obrovské tlak. Přece jenom, jakmile překročíš tu mez s nimi danou, a tu překročíš v podstatě z toho důvodu, že pro ně je přijatelná jenom úplná izolace, tak vždycky máš už v sobě takovej přece jenom trošku divnej pocit. Je to blbý, už je toho dost. To bylo celý jaro a až do července, potom jsme mysleli, že už bude konec, a ono přijde září a je to znova.

Jiný hlas: No, s tím musíme počítat, že teď to bude trvat ještě aspoň dva měsíce. Poněvadž my jsme o tom mluvili v pátek... No, už je to dobrý.

No tak tohle teda, já bych se ti přiznal, já jsem to dal přečíst jednomu kolegovi v práci, je to celkem člověk bez nějakých těch idejí. No tak ten byl pro to pokračování. Spíš jsem se ptal a to člověk hned pozná, co to je za práci, kterou jsi tam udělal. Takový žvanění, psát nějaký nápad a tak dále. A když se to má takhle sevrít, je, to je takový. Mně se do toho nechce, jak si člověk nachází kličky. Já jsem jenom, abych nemusel pokračovat, tak jsem si začal představovat nějaký věci. Ztracený čas prostě, práce pro vraha, říkáš. Protože ta nejhorší věc na tom, proč se tomu vyhýbám, je, že když to napíšu, tak najednou úplně se mi dělá zle, jak je to blbý. A když to mám v plánu, tak je to senzace. To je přesně jako ten *Foltýn*, jak to rozbaluje úplně fantasticky, ale jak se to napíše, je to úplně blbý. Ten *Foltýn*, to je takové hlubší o tom, to je to známé *Čapkovo dílo*, co to je. Ještě dokud to není napsané, tak to má všechny ty možnosti. A jak to napíšeš, tak je to takovej hovado, že se tomu chceš vyhnout. Každá záminka je dobrá, aby...

Hejdánek: tam nakonec to nemělo ty injekce a ty prášky, že by to tak odpomohlo a mohl se tomu vyhnout, spoustu věcí. A to jsi psal tam v tom kusu toho, co je vybíraný a předělávaný, a v čem právě to, že to dávám dohromady, tak to potřebuju se do toho ponořit a nebyť rušenej od podobnejch modelů, co jsem dělal doma.

No i když tohleto by bylo ono, kdyby to šlo tímhle směrem. Já jsem to původně plánoval jako *úvod do filosofie*. No a pak jsem zjistil, že to je blbost, ale tu funkci to má plnit, protože ta otázka je, jak něco relevantního říct lidem, kteří nejsou filosofové. Prostě dělat jenom odbornou filosofickou práci, to je jako tak pro sebe, to vlastně má člověk dělat a nikdo o tom nemá vědět. To je jako když se trénuje, já nevím, kdo se trénuje, tak to není pro veřejnost. Pro veřejnost je až ten zápas a ten musí být hezký. Tam nejde o to jenom ukazovat, jak prostě umím mydlit do míče tak, že letí já nevím dva kilometry daleko, to musí být

všechno už skutečná hra. A má-li být filosofie nějak účinná, má-li opravdu něco vyřešit, něco přinést, tak to musí mít nějakou tuhle podobu. Takže to je to, co zbylo z toho úmyslu *úvod do filosofie*. On vlastně žádný *úvod do filosofie* není a je to taková, já nevím, jak by se to jmenovalo, vlastně jak by se to mělo jmenovat.

To si uvědomuju, že například všechny tyhle ty hnutí politický, řekněme toho dvacátého století, když myslím na ty fašismy všelijaké, tak o tohleto jim šlo taky přece. Přesně o tohleto. Vždyť ten Hitler nechtěl dělat politiku jako politiku, on to chtěl dělat pro všechny Němce. Zrovna tak máš socialisty. Že se to vždycky zvrtné, jak se to zvrtné, to je teda jen díky tomu, že zřejmě dělají s něčím tak, jak se dělat nemá. Ta chyba nějaká tam je velice zásadní. Přesně řečeno teda, na co jsme byli zvyklí a v čem jsme byli vychovávaní, ty všemožné *ismy*, které začaly přikrývat všechno a na které se každý takovýhle lepší intelektuál koukal s opovržením, protože pro něj byl důležitější nějaký takovýhle objektivní pohled. Tak tohleto teda od těch padesátých let vidíme, včetně *Anschauungsstatu* teda německého nacistického a bolševického, že to je blbost. Že ta převaha, ten důraz, ten akcent se klade tak, jako jsme si to říkali při zakládání toho... jak jsme to nazývali, ten spolek... *Hejš...* ne... co myslíš? Ne, ten, co jsme se hodlali založit v osmašedesátém, *Hejš*, no... ale původně jsme tomu říkali tím židovským slovem... Jo, *Chruš...* no tak prostě tohle, že ta převaha začíná být na věcech samotných, rozumíš, že převaha začíná být na pořádném správném státu, na pravdivé filosofii, na slušném náboženství, nebo jak bych to nazval, na pořádném náboženství a na pořádné vědě. Že ty *ismy* tam ustupují do pozadí a jsou smetí.

No a nejdůležitější, že tady vystupuje zase ta složka, kterou nazýváš tady toho *mýtu*. Ale ne *mýtu* ledajakého, ale *mýtu* teda pořádného. Přesněji *mýtu*, který by mohl být pravdou. No, tak to se tam bude dál vypadat tak, že se především ukáže, že v té tradici izraelské tam ty *mýty*, které tam jsou, tak ty *mýty* jsou *antimytické*. A zatímco pravý *mýtus* klasický, tak jak je tady ukázaný hned v této větě, tak ten znamená, že člověka přitahuje k těm *pravzorům*, které jsou jednou provždy hotové, a tím jako zachraňuje jeho existenci od zmaru, toho bláznění, té takové té neutvářenosti toho chaosu tím, že se prostě přitahuje, identifikuje se s tím *pravzorem*. Tak teď ale ty *mytické pravzory* téhle izraelské tradice jsou zvláštní tím, že když je člověk napodobí, tak se odtud jinde než v sobě... ne, že ho to přitáhne, nýbrž naopak ho to postaví před volný prostor, do prázdna, čelem do prázdna, nikoliv čelem k *archetypu* to je takové vycházení abrahámovské, to je nepochybně *mýtický archetyp*. Jenomže to vycházení znamená, že my musíme vyjít ze své situace, v které jsme, neznámo kam. A to znamená úplně jinak než ten Abrahám. Čili tam vlastně je rozbitá ta struktura té identifikace, je rozbitá, poněvadž my dnes nemůžeme udělat to, co udělal Abrahám, chceme-li udělat to, co udělal Abrahám.

A tím pádem jsme my něco jiného než Abrahám. A už tím je to fantasticky rozbité, ačkoliv po vnější stránce analyzováno, je to zase jenom *archetyp*. Abrahámovské vycházení, *archetyp* jako každý jiný. No a když se tohleto – to znamená, že tam vlastně ta vnější podoba i ta životní funkčnost *mýtu* zůstává zachována, ale je rozvráceno něco jiného. A to je právě ten náš svět, kdy my už prostě spásu nevidíme v tom, že zůstane všechno při starém.

Naději upíráme vždycky k tomu, co ještě není. Tak jsme se to naučili, to je takový návyk zvláštní. Svým způsobem je to taky jakási *mýtičnost*, co se může stát otevřeným do budoucna. Teď ovšem to otevření do budoucnosti něco znamená. Když se ten *fenomén* provede, tak z toho vyplývají určité důsledky, kterými se dá popsat náš způsob života, který je podstatně životomýtický. Takže zavádění *mýtu* toho starého typu do této situace znamená velmi často něco velmi atraktivního, ale to nestaví člověka do pozice otevřenosti vůči budoucnosti a vůči pravdě a tak dále, nýbrž ho to blokuje, uzavírá ho to do jakési hotové škatule.

Jiný hlas: Nejen do jakési, ale do zcela určité a do trezoru, rozumíš.

Hejdánek: Tak na tom se pak pozná, že to je špatný *mýtus*, ten blbý, idiotský, a ještě odtehdějška by naprosto zvrácený, úpadkový, jak se dá ještě prokázat z jiných důvodů, ten *mýtus*.

Jiný hlas: Mně totiž na tohleto ne upozornil, ale prostě jsem byl příjemně překvapený, nebo ocenil jsem, že Hannah Arendtová v celé té své knížce, v tom *Původu totalitarismu*, mluví o takových věcech, o kterých se normálně v té společnosti nemluvívá, rozumíš. Ty rasové předsudky, analyzuje to tam, nad

kterými vždycky každý intelektuál tak ohrnoval nos a cítil se být nad tím, o čem se ve slušné společnosti nemluví. A kupodivu tyhle blbosti z nějakého zvláštního důvodu prostě hýbaly lidmi. Ty rasové předsudky, kupříkladu antisemitismus, to je něco, nad čím každý ohrnuje nos, ale co je skutečnou silou, skutečnou silou. Zrovna tak jako tajné společnosti. Proč ten Goethe, mně vždycky vrtalo hlavou, jak je tak blbý, že se tam zabývá takovými klukovinami v té *Herecké společnosti*, jestli si pamatuješ, jak tam zakládali ty tajné společnosti, ta Artušova nebo já nevím, prostě úplně idiotské blbosti, jak si tam hráli jako malí kluci tříletí.

Ale kupodivu to jsou věci, které skutečně mají razanci, nějakou zvláštní, nikoliv samozřejmě intelektuální, ale jsou schopny dát dohromady nějaký kolektiv a tento kolektiv držet v podmínkách, kde by každý jiný kolektiv se rozpadl, kupříkladu. A na takových blbostech, že kdyby ti lidé nějak prohlédli, tak by se tomu museli zasmát, se vším tím rituálem, který do toho strkali. Tak tohleto, ono kupodivu to tady hraje důležitou funkci pořád.

Já si vzpomenu třeba s tím Miloslavem, když jsem tam zažil ty hrozné zážitky v té společnosti, já nevím, jak se to jmenovalo, antroposofové. Rozumíš, to byl zřejmě takový ošklivý pokus o nějaký rituál. No, ale já tehdy jsem se třásl prostě odporem, počítám to ke svým nejhorším zážitkům. Zpocený studem za ty lidi, kteří to dělali, přičemž mně bylo jasné, že to je nějaký důležitý pokus, který tam s vážnou tvářicí dělali vážní lidé. Ale podle mého názoru se prostě podívali vedle, tu vážnost strkali někam, kam nepatří. Ta *fama* o tom, že židi prostě pijí krev mladých dívek nebo malých dětí. Ono to člověče krásně ukazuje, jak to vzniklo. Popravili ve středověku plno židů kvůli tomu, že sežrali ty hostie, přestože to nebyla pravda. Ale že je obvinili z nejtěžšího hříchu, který mohl být, prostě že zabili, což v podstatě znamenalo, že zabili spasitele. Sežrali ho tím nejnedůstojnějším způsobem. A z toho vznikla lidová *fama*, že prostě pijí krev, vraždí rituálně, tajně, ne kvůli vraždě samotné, ale kvůli tomu, aby vypili krev mladého člověka. A proč mladého? Protože to je ta *substance* života. Masaryk se s tím potýkal na začátku nebo na konci minulého století. Každému, kdo to četl, to připadalo jako úplná... jak je to možné, že se to zrodilo v nějaké hlavě. Ono to má takovýhle docela rozumný kořen, tedy rozumný, rozumíš.

Jiný hlas: Takový racionální. A hýbat lidmi, je to síla, která skutečně k té vraždě vede, nebo naopak k vraždě toho Žida, předpokládaného vraha, že? A která samozřejmě vede ke stmelení všech těch lidí proti Židům. Konec. Následující poznámka 11. 11. 75 doma ráno.

Hejdánek: Jako je třeba rozlišit konkrétní formy socialismu od podstaty socialismu, tak je také potřeba rozlišit konkrétní formy komunismu od podstaty komunismu. Zkrátka socialismus a komunismus sovětského typu, i když jaksí kvantitativně má nespornou převahu a reprezentuje hlavní proud, přece jen musí být také něčím poměřován, i co do svého socialismu a komunismu, a musí být také přezkoumáván jako jeden typ, jedna odrůda, jeden způsob realizace socialismu nebo komunismu.

A proto, i když tím nemohou být zastřeny otázky, jakou šanci, dějinnou šanci mají jiné, ostatní typy socialismu a komunismu, přece jen je významné, jaké vlastnosti, jaké rysy projevují tyto jiné typy, jiné odrůdy. A z tohoto důvodu je jednak teoreticky významné a jednak i pro dějinný odhad dokonce v některých případech značně důležité posoudit nejenom čínský typ socialismu a komunismu, o kterém toho příliš mnoho nevíme, abychom se mohli odvážit nějakého spolehlivějšího úsudku, ale zejména o tom typu západoevropského socialismu a komunismu zejména, který je představován oněmi stranami, které projevují již delší dobu, zvláště od osmašedesátého roku, ale je to starší, stále větší odchylnost, odlišnost a tu a tam i vědomě reflektovanou a dokonce projektovanou distanci od socialismu a komunismu sovětského typu.

To jsou zejména některé komunistické strany románských zemí, latinských zemí. V první řadě je to strana italská, ale neméně významně se distancuje a někdy snad i víc, což je dáno tedy podmínkami a okolnostmi, strana španělská, která je ovšem v ilegalitě, a méně důsledným, ale nikterak méně významným způsobem také strana francouzská. A pro tyhle věci je například docela zajímavé to, co se objevilo v časopisu *Die Kirche*, ročník 30 z 21. září 75, číslo 38, na první straně pod titulem „*Die Christen und Wir*“, značka K. R. A bude potřeba si to zapsat někomu na kartu a podobně. Konec je to tam všechno?

No, uvidíme.

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...jemuž patří klanění a sláva jako Otci i Synu, který mluvil skrze proroky. V jednu svatou, obecnou a apoštolskou církev. Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů. Očekávám vzkříšení mrtvých i život budoucího věku. Amen. Kněz políbí svatý vzduch a odloží.

Jáhen zvolá: Stůjme dobře, stůjme se strachem, budme pozorní, abychom svatou oběť v pokoji přinesli.

Lid odpoví: Milost pokoje, oběť chvály.

Jáhen vstoupí do svatyně, vezme *ripidu* a postaví se po straně svatého oltáře, povívaje ustavičně nad svatými dary. A kněz počne *eucharistickou* modlitbu: Milost Pána našeho Ježíše Krista i láska Boha a Otce i účastenství Svatého Ducha budiž se všemi vámi. Lid odpoví: I s duchem tvým. Kněz obrácen k oltáři pozdvihne ruce a volá: Vzhůru mějme srdce. Lid odpoví: Máme k Hospodinu. Kněz volá: Dobrořečme Hospodinu. Lid odpoví: Důstojno a spravedlivo jest klanět se Otci i Synu i Svatému Duchu, Trojici soupodstatné a nerozdílné.

A kněz se zatím modlí: Důstojno i spravedlivo jest Tebe opěvovat, Tebe blahoslovit, Tebe chválit, Tobě dobrořečit, Tobě se klanět na každém místě vladařství Tvého. Neboť Ty jsi Bůh nevypravitelný, neobsáhlý, neviditelný, nepochopitelný, věčný, neproměnný, Ty i jednorozený Syn Tvůj i Duch Tvůj Svatý. Ty jsi nás vyvolal z nebytí k bytí, a když jsme od Tebe odpadli, znovu jsi nás vzkřísil a nepřestals pracovat, až jsi nás znovu pozdvihl na nebesa a dals nám království Svě budoucí. Za to všechno dobrořečíme Tobě i jednorozenému Synu Tvému i Duchu Tvému Svatému. Za všechno, o čem víme i o čem nevíme, za všechna zjevná i skrytá dobrodiní Tvá, která se stala s námi. Dobrořečíme Ti také za tuto službu, kterou ráčíš přijmout z rukou našich, ačkoliv Ti slouží tisíce archandělů a desetitisíce andělů, cherubové a serafové šestikřídlí, mnohoocí, na výsostech létající, pernatí. A zvolá: Vítěznou píseň zpívající, volající, vzývající a řkouce. Lid odpoví: Svatý, Svatý, Svatý Hospodin Sabaoth, plna jsou nebe i země slávy Tvé. Hosana na výsostech. Požehnán, jenž přichází ve jménu Páně. Hosana na výsostech.

Když se počne zpívat Serafínská píseň, vezme jáhen hvězdici, dotkne se jí křížem okrajů svatého disku tak, aby zazvonil, a políbiv ji odloží. A vzav znovu *ripidu*, povívá jí nad svatými dary. A kněz se zatím modlí: S těmito blaženými mocnostmi voláme k Tobě také my, Vládce milující lidí, a říkáme: Svatý jsi i nejsvětější, Ty a jednorozený Syn Tvůj i Duch Tvůj Svatý. Svatý jsi i nejsvětější a veliká je sláva Tvá, jenž jsi tak miloval svůj svět, že jsi Syna Svého jednorozeného dal, aby nikdo, kdo v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. On přišel a vyplnil za nás všechno, co měl vykonat. A v noci, v níž byl vydán a v níž sám Sebe vydal za život světa, vzal chléb do Svých svatých a přecistých a neposkrvněných rukou, dobrořečil, požehnal a posvětil a lámal a dával Svým svatým apoštolům a učedníkům řka...

Jáhen odloživ *ripidu*, skloněn ukazuje knězi *orárem* svatý chléb a kněz zpívá: Vezměte a jezte, toto je tělo Mé, které se za vás láme na odpuštění hříchů. Lid odpoví: Amen. Kněz tise pokračuje. Podobně i kalich, když bylo po večeři, řka... Jáhen skloněn ukazuje knězi *orárem* na svatý kalich a kněz zpívá: Pijte z něho všichni, toto je krev Má nového zákona, která se za vás a za mnohé vylévá na odpuštění hříchů. Lid odpoví: Amen, amen. Kněz tise pokračuje řka: To čiňte na Mou památku. Kdykoliv totiž jíte chléb tento a z tohoto kalicha pijete, Mou smrt zvěstujete a Mé vzkříšení vyznáváte.

A počíná *anamnézi* řka: Proto pamětliví jsouce tohoto spasitelného přikázání i všeho, co bylo za nás vykonáno: kříže, hrobu, vzkříšení třetího dne a na nebe vstoupení, zasednutí na pravici i druhého slavného příchodu. Jáhen postaviv se vedle kněze, vezme s bázni svatý disk do pravé ruky a svatý kalich do levé a oboje pozdvihne křížem přeloženýma rukama. Kněz rovněž pozdvihne ruce a ukazuje na svaté dary, zpívá: Tvé z Tvého Ti přinášíme za všechny a za všechno. Lid odpoví: Tebe opěvujeme, Tebe blahoslavíme, Tobě dobrořečíme, Hospodine, a modlíme se k Tobě, Bože náš. To zpívá strašně dlouho a strašně protáhle a opakuje to pořád tohleto.

Jáhen postaví svaté dary na svatý oltář a pokloniv se zůstane po pravici kněze. A kněz počíná *epiklezi* řka: Obětujeme Ti tedy tuto duchovní a nekrvavou službu a prosíme a modlíme se a pokorně a vroucně zažádáme, sešli Ducha Svatého na nás a na předložené dary tyto. A teď je ta *epikleze* strašně rozvedená

takovým podivným obřadem. Kněz i jáhen se třikrát pokloní před svatými dary a třikrát tiše říkají, to nepatří do *anafory* vlastně tohle: Hospodine, jenž jsi seslal v třetí hodině Nejsvětějšího Ducha Svého apoštolům Svým, neodmítej Ho ani nám, Dobrý, ale obnov Jej v nás, kteří se k Tobě modlíme. Jáhen ukáže na svatý chléb a řekne tiše: Požehnej, vладыko, svatý chléb. Kněz žehná svatý chléb, pokračuje v *epiklezi*: A učiň tento chléb ctihodným tělem Krista Svého. Jáhen odpoví: Amen. Ukazuje *orárem* na svatý kalich, řekne tiše: Požehnej, vладыko, svatý kalich. Kněz žehná svatý kalich, pokračuje v *epiklezi*: A to, co je v kalichu tomto, drahocennou krví Krista Tvého. Jáhen odpoví: Amen. Ukazuje *orárem* na oba svaté dary a řekne tiše: Požehnej, vладыko, oboje. Kněz žehná oboje, pokračuje: Proměň Duchem Svým Svatým. Jáhen odpoví: Amen, amen, amen.

Oba, kněz i jáhen, učiní poklonu až k zemi. Jáhen řekne tiše, pokloniv se knězi: Rozpomeň se na mne hříšného, vладыko svatý. Postaviv se na své místo, vezme *ripidu* a povívá jí znovu nad svatými dary a kněz končí *epiklezi* říká: Aby těm, kdo z něho pít budou, byl k očistné koupeli duše, k odpuštění hříchů a společenství Svatého Ducha, k plnosti království nebeského a k důvěře před Tebou, nikoliv k soudu a zatracení.

Blíží se k závěru *anafory*, koná především památku zemřelých, pokračuje: Obětujeme Ti tuto duchovní službu také za ty, kteří ve víře zemřeli: za prarodiče, otce, patriarchy, proroky, apoštoly, kazatele, evangelisty, mučedníky, vyznavače, zdrženlivce i za každou duši spravedlivou, která skončila pozemský život ve víře v Tebe. Jáhen odloží *ripidu* a podá knězi kaditelnici. Kněz drže kaditelnici volá: Především však za nejsvětější, přecistou, nejpožehnanější, slavnou Vládkyni naši Bohorodičku a vždy Pannu Marii. Sbor odpoví zpívaje *megalínárion*. To je zpěv, který se zpívá v hodinkách při *Magnificat*: Vpravdě důstojno jest oslavovat Tebe, Bohorodičku, navěky blaženou a zcela neporušenou, Matku Boha našeho. Nad cheruby slavnější, nad serafy bez srovnání čestnější, Tebe, která jsi zrodila Boha Slovo a pannou zůstala, pravou Bohorodičku Tebe velebíme.

Jiný hlas: Kněz okouří třikrát o svátcích Páně a Bohorodičky se zpívá místo této písně jiný *irmos* deváté sváteční ódy. Kněz okouří třikrát svaté dary a předá kaditelnici jáhnu. Jáhen okouří kolem dokola svatý oltář, připomínaje v sobě mrtvé i živé, které chce, a zatím kněz pokračuje v *anafore* zkrátka. Za svatého Jana proroka, předchůdce a křtitele, za svaté a chvályhodné apoštoly, za svatého N., jehož památku konáme, a za všechny svaté své, na jejichž modlitby navštív nás, Bože. Rozpomeň se také na všechny zemřelé v naději ve vzkříšení k životu věčnému.

A připomenu zemřelé, které chtěl, pokračuje: A v místě světla, kde není smutku ani pláče, tam i upokoj, kde září jasnost tváře Tvé. A ještě se modlíme k Tobě, aby ses rozpomenul, Hospodine, na všechno biskupstvo pravověrné, kteří dobře kázali slovo pravdy Tvé, na všechno kněžstvo v Kristu, jáhenstvo a na všechno duchovenstvo. Také Ti přinášíme tuto duchovní službu za svatou obecnou a apoštolskou církev na celém světě, za ty, kdo žijí čistě a spravedlivě, a za tuto zem a její vládce a vojsko. Dej jim, Hospodine, pokojné panování, abychom i mi v jejich míru žili život tichý a spokojený ve zbožnosti a čistotě.

A zvolá: Především se rozpomeň, Hospodine, na velikého pána a otce našeho, nejsvětějšího patriarchu N., i na pána našeho metropolitu N., i na pána našeho biskupa N. – To zatím dospívali to *megalínárion*, víš?

I na pána našeho biskupa N., zachovej je svatým církvím svým bez pohromy, spravedlivé, zdravé, dlouhého věku, ať dobře hlásají slovo pravdy Tvé. Sbor odpoví: a na všechny a na všechno. A kněz tiše pokračuje: Rozpomeň se, Hospodine, na toto město, v němž žijeme, a na každé město a na všechny země i na ty, kdo tam s vírou přebývají. Rozpomeň se, Hospodine, na plavící se, poutníky, nemocné a strádající, na zajaté a na jejich spásu. Rozpomeň se, Hospodine, na ty, kdo přinášejí plody a konají dobré ve svatých církvích Tvých a myslí na chudé, a vylej na nás na všechny milost svou. A připomenu v živé, které chtěl, uzavře *anaforu* volaje: A dej nám jedněmi ústy a jedním srdcem slavit a opěvovat ctihodné a vznešené jméno Tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky věků. Lid odpoví: Amen. Tak takhle vypadá eucharistická modlitba svatého Jana Zlatoústého.

Hejdánek: Však tě to otravuje, víd'?

Jiný hlas: Ne, ne, ne, jenom... už mám v tom zmatek trochu, víš? To se musí opakovat.

Hejdánek: Tak počkej, já ti teďka přečtu tu *anaforu* svatého Bazila, jo? Bez těchle takovejch těch obřadů, víš? Takže uvidíš, jak vypadá teda původně, když ono je to rozbitý úplně těmi obřady a tím zpíváním všelijakým, víš?

Tak ta *anafora* svatého Bazila zní takhle: Vpravdě hodno a spravedlivo a příjemno vznešené svatosti Tvé Tebe chválit, Tebe opěvovat, Tebe blahořečit, Tobě se klanět, Tobě díky činit a oslavovat Tebe, který jsi, panovníku Hospodine Bože, Otče vševládnoucí, a Tobě jedinému pravému Bohu přinášet se srdcem zkroušeným a duší pokornou tuto naši službu duchovní. Neboť Ty sám vložil jsi v nás poznání pravdy Své. A kdo může vypovědět moc Tvou, rozhlásit všechny chvály Tvé a vypočítat všechny divné skutky Tvé každého času?

Vládce vesmíru, Pane nebe i země i všeho stvoření viditelného i neviditelného, jenž sedíš na trůnu slávy Své a odkud všechno obhlédáš, nekonečný, neviditelný, nepostížitelný a nezměrný, nezměnitelný a nepochopitelný, Otče Pána našeho Ježíše Krista, velikého Boha a Spasitele, naděje naší, jenž jest obraz lásky Tvé a Tvá pečeť nesoucí Tvou podobu, v Tobě samém ukazující Tebe, Otce svého, Slovo živé, pravý Bůh, moudrost věčná, život, posvěcení, síla, světlo pravé, z něhož vyzařuje Duch svatosti a pravdy, dar synovství Božího, záruka budoucího dědictví, předtucha blaženosti věčné, moc životodárná, pramen svatosti, z něhož čerpá všechno tvorstvo duchovní a rozumné sílu k službě Tvé a skrze něhož k Tobě chvalozpěv vysílá. Neboť všechno skrze něho slouží Tobě. Tebe chválí andělé, archandělé, trůny, panstva, knížectva, mocnosti, síly i cherubové mnohoocí. Kolem trůnu Tvého serafové stojí, šest křídel má jeden a šest křídel má druhý, a dvěma sice zakrývají tváře své a dvěma nohy a dvěma létají, a jeden volá k druhému ústy nikdy neunavenými a chvalozpěvem nikdy neumlkajícím, vítěznou píseň pějíce, volajíce, vzývajíce a hlalolíce.

S těmito blaženými mocnostmi zpíváme i mi hříšní a říkáme Tobě, vládce milovníku lidí: Vpravdě jsi svatý a nejsvětější a nezměrná je veliká svatost Tvá a svatý jsi ve všech dílech Svých. Učinil jsi člověka z hlíny země a vtiskl jsi v něho obraz svůj, Bože, a postavil jsi jej v ráji rozkoše a slíbil jsi nesmrtelnost života i požívání blaženosti věčné, jestliže zachová přikázání Tvá. A když neposlechl Tebe, Boha pravého a stvořitele svého, ale přivolíval svodu hadovu a sám sebe zabil hříchem svým, vyhnal jsi jej ve spravedlivém soudu svém z ráje v tento svět a obrátil jsi jej v zem, z níž byl vzat. Připravoval jsi mu však spásu znovuzrození, které je v Kristu Tvém. Neboť Ty, Dobrý, jsi nezavrhl až do konce tvora, kterého jsi utvořil, nezapomněl na dílo rukou svých a mnohotvárně jsi je navštěvoval v milosrdenství útrob svých. Proroky jsi vysílal, mocné skutky konals skrze svaté Své, kteří se Ti líbili od pokolení do pokolení. Mluvil jsi k lidem skrze služebníky Své, budoucí spásu předem zvěstoval a dal jsi jim zákon na pomoc a za stráž anděly jsi jim ustanovil.

Když pak se čas naplnil, zjevil ses nám v Synu svém, skrze něhož jsi věky stvořil, jenž jest blesk slávy Tvé a věrný obraz podstaty Tvé, jenž udržuje všechno mocným slovem svým a pro něhož není loupeží, že je roven Tobě, Bohu a Otcí. On, zajisté Bůh přede všemi věky, se ukázal na zemi a s lidmi obcoval a ze svaté Panny se vtělil a sebe sama zničil, přijav podobu otroka. Připodobnil se tělu poníženosti naší, aby nás učinil podobnými obrazu slávy Své. Protože pak skrze člověčenství vešel hřích ve svět a skrze hřích smrt, zalíbilo se jednoroznému Synu tvému, který odpočívá v lůně Tvém a u Tebe, Boha Otce, že se pod zákonem zrodil z ženy, svaté Bohorodičky a vždy Panny Marie, aby odsoudil hřích v těle svém, aby ti, kdo v Adamovi umírají, v témž Kristu Tvém oživeni byli. Žil na tomto světě a dal nám přikázání spásy a oddělil nás od klamných model a přivedl nás k poznání Tebe, pravého Boha a Otce. Dobyl jsi nás za svůj lid vlastní, královské kněžstvo, národ svatý. Obmyl nás vodou a posvětil nás Svatým Duchem svým. Vydal sám sebe za výkupné smrti, která věznila nás, zaprodance hříchu. A křížem sestoupil do hádů, aby všechno naplnil sebou, a rozvázal bolestná pouta smrti. A třetího dne vstal z mrtvých a otevřel všemu tělu cestu ke vzkříšení, neboť nebylo možno, aby viděl porušení Ten, z něhož vyvěrá všechno živé. Onž jest prvotinou těch, kdo zesnuli, prvorozený z mrtvých, aby byl ve všech nejprvnější ze všech. A vstoupil na nebesa a zasedl po pravici velebnosti Tvé na výsostech a odtud se vrátí, aby odplatil každému podle

skutků jeho. Nám však zanechal tuto památku na své spásonosné utrpení, kterou obětujeme podle přikázání jeho. Neboť když se připravoval na smrt dobrovolnou a navždy slavnou a životodárnou... Jiný hlas: V noci, v níž sám sebe vydal za život světa, vzal chléb do svých svatých a přecistých rukou, ukázal tobě, Bohu a Otci, a dobrořečil a požehnal a posvětil a rozlámal a dal svatým svým učedníkům a apoštolům říka: Vezměte, jezte, toto je tělo mé, které se za vás láme na odpuštění hříchů.

Lid odpoví: Amen.

Podobně i kalich z plodu kmene vinného vzal a smísil a dobrořečil a požehnal a posvětil a dal svatým svým učedníkům a apoštolům říka: Pijte z něho všichni, toto je krev tvého zákona, která se za vás a za mnohé vylévá na odpuštění hříchů.

Lid odpoví: Amen.

To číňte na mou památku. Kdykoliv totiž jíte chléb tento a z kalicha pijete, mou smrt zvěstujete a moje vzkříšení vyznáváte. Protož, na mou památku jsouce, panovníku, jeho spásonosného utrpení, životodárného kříže, třídeního pohřbu, vzkříšení z mrtvých, nanebevstoupení, sezení po pravici tvé, Bože a Otče, i slavného a strašného druhého příchodu, tvé z tvého ti přinášíme skrze všechno a za všechno.

Na nás tak hojně, že se smíme přiblížit a předložit tobě tento obraz svatého těla a krve Krista tvého. Nechť sestoupí svatý svatých podle vůle lásky tvé na nás a na tyto předložené dary Svatý Duch tvůj. Nechť je požehná a posvětil a zjeví. Tak mně s konaj jáhnem v extázi jako při liturgii svatého Jana Zlatoústého říká místo a učiní chléb tento tato slova: A zjeví, že chléb tento je skutečné ctihodné tělo Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista.

A místo a to, co je v kalichu, jak je to u svatého Jana Zlatoústého, říká tato slova: A kalich tento pravá ctihodná krev Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista, která se vylévá za život světa.

A když jáhen odstoupí, pokračuje: Nás pak všechny, kdo máme společnou účast na tomto jednom chlebě a v tomto jednom kalichu, sjednot' navzájem v jednom Duchu svatém a nedopusť, aby někdo z nás přijímal k odsouzení svaté tělo a krev Krista tvého. Nechť nalezneme milosrdenství a milost se všemi svatými, kterých se ti odvěků zalíbilo, s prarodiči, praotci, patriarchy, proroky a apoštoly, hlasateli slova tvého, evangelisty, mučedníky, vyznavači, učiteli a se všemi dušemi spravedlivými, kteří dokonali pozemský život ve víře tvé. Především však s nejsvětější, nejčistší, nejpožehnanější, slavnou vládkyní naší Bohorodičkou, vždy pannou Marií.

A sbor odpoví, zpívá *megalinarion*: Z tebe se raduje, milostiplná, všechno stvoření, andělský sbor i lidský rod, chrám posvěcený a ráji duchovní, chválo panenství. V tobě se vtělil Bůh, z tebe se zrodilo dítě, odvěčnosti Bůh náš. Usedl na trůn lůna tvého a útroby tvé nad nebesa prostrannější učinil. Z tebe se raduje, milostiplná, všechno stvoření, sláva tobě.

Zatímco kněz připomíná svaté a zesnulé služebníky Boží jako v službě svatého Jana Zlatoústého a dokoná vzpomínku na mrtvé, pokračuje: Ještě tě prosíme, Hospodine, rozpomeň se na svou svatou obecnou a apoštolskou církev, která sahá od končin do končin okrsku zemského a uděl jí svůj pokoj, neboť jsi ji získal předrahou krví Krista svého. A tento svatý chrám upevni až do skonání věků. Rozpomeň se, Hospodine, na ty, kdo ti přinesli tyto dary, na ty, za něž a skrze něž a nebo jimž byly přineseny. Rozpomeň se také, Hospodine, na ty, kdo nesou plody a konají dobré skutky ve svatých církvích tvých a na ty, kdo pamatují na chudé. Odplať jim svými bohatými dary nebeskými. Dej jim za pozemské nebeské, za časné věčné, za porušitelné neporušitelné. Rozpomeň se, Hospodine, na ty, kdo přebývají v pouštích a na horách, v jeskyních i v propastech země. Rozpomeň se na ty, kdo žijí v tělesné neporušenosti a zbožnosti a kázni a čistotě. Rozpomeň se, Hospodine, na nejzbožnější a nejvěrnější panovníky naše, které jsi spravedlivým soudem vyvolil, aby panovali na zemi. Ozdob je zbrojí pravdy a štítem dobrého zalíbení svého. Chraň hlavy jejich v den války, upevni rámě jejich, pozdvihni pravici jejich, podrob pod nohy jejich národy barbarské, kteří chtějí válku. Uděl jim hluboký a neporušený pokoj, mluv v srdcích jejich dobré pro církev svou a pro lid svůj, abychom v míru jejich žili život pokojný a tichý ve vsí zbožnosti a čistotě. Rozpomeň se, Hospodine, na všechnu vládu a moc, na bratry naše, kteří jsou v paláci a na vojsku. Dobré zachovej v

dobrém, zlé učiň dobrými dobrotou svou. Rozpomeň se, Hospodine, na přítomný lid i na ty, kteří z dobrého důvodu přítomni nejsou. A smiluj se nad nimi i nad námi v množství slitování svých. Sýpky jejich naplň vším dobrým, manželství jejich v pokoji a svornosti zachovej, děťátka jejich nakrm, mládež vyuč, starce podepři, malodušné potěš, rozptýlené shromáždí, zbloudilé navrať a sjednoť se svou svatou obecnou a apoštolskou církví. Osvobod ty, kdo jsou zmítáni duchem nečistým. Plavce s plujícími, putuj s poutníky, zastaň se vdov, chraň sirotky, vyved' zajaté ze žaláře, uzdrav nemocné. Na ty, kdo stojí před soudem, kdo pracují v dolech, ve vyhnanství a v těžkých robotách a ve vši bídě a nouzi a nebezpečenství pamatuj, Bože. I na všechny, kdo potřebují velikého milosrdenství tvého, na ty, kdo nás milují i na ty, kdo nás nenávidí, a na ty, kdo se svěřili nehodným modlitbám našim. A na všechny své se rozpomeň, Hospodine, Bože náš, a na všechny vylej bohatou milost svou a dej všem, za co prosí a co je jim ke spasení. A které jsme nepřipomněli, poněvadž o nich nevíme, a na ty, co jsme zapomněli, a které nelze vypočítat pro přílišné množství, na ty sám vzpomeň, Bože, který znáš život i jméno jednoho každého a který o všech víš už z lůna matky jejich. Neboť ty jsi, Hospodine, pomoc těch, kdo jsou bez pomoci, naděje těch, kdo už nemají žádné naděje, spása těch, kdo jsou uprostřed bouře, přístav plavícím se, lékař nemocným. Buď všechno všem, ty, který znáš všechny i prosby jejich a dům a potřeby jejich. Zachovej, Hospodine, město toto a každé město i zem od hladu, moru, zemětřesení, povodně, ohně, meče, vpádu cizinců i domácí války. Velikého Pána a Otce našeho N. patriarchu i Pána našeho N. metropolitu i Pána našeho N. biskupa daruj církvím svým v pokoji, neporušené, čestné, zdravé, plné dnů, aby dobře kázali slovo pravdy tvé.

A sbor odpoví: A na všechny a na všechno.

Rozpomeň se, Hospodine, na všechno biskupstvo pravověrné, které dobře káže slovo pravdy tvé.

Rozpomeň se, Hospodine, podle množství slitování svých i na nedostatečnost mou a odpusť mi všechna provinění vědomá i bezděčná a neodmítej pro hříchy mé milost Svatého Ducha svého těmto darům, které jsme položili před tebe. Rozpomeň se, Hospodine, na kněžstvo v Kristu, jáhenstvo i na všechno duchovenstvo a nedej, abychom byli zahanbeni, kdo stojíme kolem svatého oltáře tvého. Navštiv nás v dobrotě své, Hospodine, a zjev se nám v bohatství štědrosti své. Dej nám počasí dobře spořádané a užitečné, vylej deště mírné a plodonosné na tuto zemi, požehnej běh roku v lásce své. Zruš rozkol církví svých, uhas sváry národů, rychle rozpleť kacírské útoky silou Svatého Ducha svého. Přijmi nás všechny v království své, zjev nás jako děti světla a syny dne. Daruj nám mír svůj a lásku svou, Hospodine, Bože náš, dárce všech darů. A dej nám jedněmi ústy a jedním srdcem slavit a opěvovat ctihodné a vznešené jméno tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky věků.

Všichni odpoví: Amen.

Jiný hlas: Víš, tak takhle vypadá ta *eucharistická* modlitba, když není rozbitá. A tohleto je velký, to osáhněte. Či se ti to nelíbilo?

Já bych rád věděl, jak to na tebe působí, člověče.

Hejdánek: Já si to prostě už, už nemám tu kapacitu, protože ono je toho moc. To už se do toho nevejde.

Jiný hlas: Já prostě nechápu ty faráře, totiž ty kněze, rozumíš? Vždyť oni to musejí příšerně rychle drmolit. Rozumíš, protože tam nesmí být žádná pauza. Zatímco vám tohleto všechno říká ticho, třeba ten závěr té *anafory baziliovou*, ten dlouhý, tak sbor zpívá pomalu: „Izvoja-a-at...“, ale mnohem pomaleji. Tak, aby on to dodrmolil. A jakmile oni dozpívají, tak musí on začít zpívat tu *doxologii* závěrečnou. Tam nesmí být žádná pauza. Když se slouží správně. A teď, když je sám, nemá jáhna, rozumíš, tak ty modlitby u těch *ektenií*, zatímco lid zpívá to *Hospodine, pomiluj*, nebo to *Podaj, Hospodine*, víš, tak on zatím drmolí ty modlitby. Aby, jakmile zazpívají to *Tebe, Hospodine* nakonec, i *drug druga Christovogo Bogu prevedim*, tak tam je „Te-e-be, Hos-po-o-di“, tak on musí hned: „Jako tvé království, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky věků.“ Kněz požehná lid volaje: „A milosrdenství velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista budiž se všemi vámi.“ Lid odpoví: „I s duchem tvým.“

A jáhen, pokloniv se, vyjde severními dveřmi, postaví se na obvyklé místo před *královskou branou* a počne *ektenii* za obětované dary volaje: „Všech svatých vzpomenuvše, opět a opět se v míru pomodleme

k Hospodinu.“ Lid odpoví: „Pane, smiluj se.“ A znovu volá jáhen a lid znovu a znovu odpovídá: „Pane, smiluj se. Za obětované a posvěcené vznešené dary pomodleme se k Hospodinu. Aby je Bůh náš, milovník lidí, přijal na svatý a nebeský a duchovní oltář svůj v vůni líbeznou a seslal nám za ně božskou milost a dar Svatého Ducha, modleme se k Hospodinu. Abychom byli zbaveni všeho trápení, hněvu i nouze, modleme se k Hospodinu. Zastaň nás, spas nás, smiluj se nad námi a ochraň nás, Bože, milostí svou.“ Lid naposled odpoví: „Pane, smiluj se.“ A jáhen volá: „Aby celý tento den byl dokonalý, svatý, pokojný a bezhříšný, prosme Hospodina.“ Lid odpoví: „Uděl, Pane. Za anděla pokoje, věrného vůdce i ochránce duší i těl našich, prosme Hospodina.“ Lid odpoví: „Uděl, Pane.“ A dále volá jáhen a lid znovu a znovu odpovídá: „Uděl, Pane. Za odpuštění a prominutí hříchů i provinění svých prosme Hospodina. Za to, co je k dobru a užítu duším našim, za mír pro tento svět, prosme Hospodina. Abychom zbytek života svého v míru a v pokání dokonali, prosme Hospodina. Za křesťanský pokojný konec života našeho, bez bolesti a zahanbení, a za dobré zastání před strašným soudem Kristovým, prosme Hospodina.“ Lid naposled odpoví: „Uděl, Pane.“ Jáhen volá: „Jednotu ve víře a účastenství Ducha Svatého si vyprosivše, sami sebe i druh druhů i všechen život náš Kristu Bohu předejme.“ Lid odpoví: „Tobě, Hospodine.“

A kněz se zatím modlí modlitbu: „Na tebe skládáme všechen život svůj a naději, vládce milovníku lidí, a vzýváme tě a modlíme se a pokorně žádáme. Učiň, ať jsme hodni s čistým svědomím účasti na tvých nebeských a strašných tajemstvích, která před námi leží na posvátném a vznešeném oltáři. Nechť jsou nám k odpuštění hříchů a k prominutí vin, ke společenství Ducha Svatého, v dědictví království nebeského a k důvěře v tebe, nikoliv k soudu a zatracení.“ A zvolá: „A učiň nás hodnými, vládce, ať smíme s důvěrou a bez strachu ze záhuby tebe, Boha a Otce, vzývat říkajíce.“ A všichni se modlí modlitbu Páně: „Otče náš, jenž jsi na nebesích...“

A kněz uzavře: „Neboť tvé jest království i moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky věků.“ Lid odpoví: „Amen.“ A teď je modlitba nad skloněnými hlavami. Takle modlitba nad skloněnými hlavami je požehnání původně pro ty, kteří nepřijímali. Ale dneska se zpívá tak nějak, aniž by kdokoliv odcházel. To odcházení, co nepřijímali, přijali požehnání a odcházeli. Kdysi, v raném středověku. Kněz pozdraví: „Mír všem.“ Lid odpoví: „I s duchem tvým.“ Jáhen zvolá: „Skoňte hlavy své před Hospodinem.“ Lid odpoví: „Před tebou, Pane.“

A kněz se zatím modlí modlitbu nad skloněnými hlavami: „Díky vzdáváme tobě, králi neviditelný, jenž jsi stvořil všechnu svou nezměrnou mocí a jenž jsi vyvolal všechno z nebytí v bytí skrze množství milosrdenství svého. Ty sám, vládce, shlédni z nebe na ty, kdo před tebou sklánějí hlavy své. Neboť je nesklonili před pouhým tělem a krví, ale před tebou, strašným Bohem. Pořádej, panovníku náš, k dobrému všechno, co nás čeká, každému z nás, jak potřebuje. Plav se s plavíci, putuj s poutníky, uzdrav nemocné, lékaři duší i těla.“ A zvolá: „Skrze milost, štědrost i lásku jediného Syna tvého, s nímž jsi blahoslaven, i s přecistým, dobrým i životodárným Duchem tvým, nyní i vždycky i na věky věků.“ A lid odpoví: „Amen.“

A teď se kněz modlí přípravu k lámání: „Shlédni, Pane Ježíši Kriste...“ Totiž, zatím se zpívá to „Amen“, víš. „Shlédni, Pane Ježíši Kriste, Bože náš, ze svatého obydlí svého i z trůnu slávy království svého a přijď a posvěť nás, jenž sedíš na výsostech po pravici Otcově a zde neviditelně s námi přebýváš. Rač nám svou mocnou rukou podat ctihodné tělo své i drahocennou krev a skrze nás podej tato svá svatá tajemství všemu lidu svému.“ Jáhen si před *královskými dveřmi* přepáše *orář* na kříž, aby mu nepřekážel, tak si ho ovine takhle kolem těla na kříž. A oba, kněz před oltářem a jáhen před *ikonostasem*, učiní tři poklony, třikrát říkajíce v duchu: „Bože, očisti mě hříšného a smiluj se nade mnou.“ A když jáhen spatří, že kněz vztahuje ruce po svatém chlebu, zvolá: „Buďme pozorní.“ Kněz pozdvihne svatý chléb a volá mocným hlasem: „Svaté svatým.“ To je už u *Hypolita*, tohleto, v té *Traditio Apostolica*. Lid padne na tvář, odpoví: „Jeden svatý, jeden Pán, Ježíš Kristus, v slávě Boha Otce. Amen.“ A sbor počne zpívat *koinonikon*, to je zpěv k přijímání, víš, který připadá na ten den.

A zatímco sbor zpívá ty zpěvy k přijímání, tak se děje toto. Jáhen vstoupí severními dveřmi, opona nad *královskou branou* se znovu zastře. Jáhen se postaví vedle kněze a řekne: „Rozlom, vладыko, svatý chléb.“

Kněz s úctou a zbožností rozlomí Beránka na čtyři části, řka: „Láme se a rozděluje Beránek Boží, lámaný a nerozdělený, ustavičně požívaný a nikdy nevyčerpaný, ale posvěcující ty, kdo jej přijímají.“

Hejdánek: A je nutno vědět, že kněz pokládá části Beránka na svatý disk ve znamení kříže. Na východ položí část označenou *Iisus*, na západ označenou *Christos*, na sever označenou písmeny *Ni* a na jih písmeny *Ka*. Tedy takto do kříže.

Část první bude vložena do svatého kalicha. Z druhé části, z toho *Christos*, přijme kněz a jáhen. Z části třetí a čtvrté bude podáváno lidu, pokud někdo bude přijímat.

Když kněz rozlámá Beránka, ukáže jáhen orářem na svatý kalich a řekne: „Napln, vладыko, svatý kalich.“ Kněz vezme část Beránka označenou *Iisus* a vpustí ji ve znamení kříže do svatého kalicha řka: „Plnost Ducha Svatého. Amen.“

Jáhen odpoví: „Amen.“ A vzal nádobu s vřelou vodou, řekne: „Požehnej, vладыko, vřelost.“ *Zeon*.

Ten *zeon*, ale je to staré, to tady mám poznámku, to *zeon* je doloženo už v šestém století. Představ si. Ta horká voda se přilila do kalicha. Z jakého důvodu, hleďte, záhada.

Kněz požehná vodu řka: „Požehnána vřelost svatých tvých v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.“ To vůbec nevím, co to znamená.

Jáhen vlévá několik kapek vřelé vody do svatého kalicha řka: „Vřelost víry, plná Ducha Svatého. Amen.“

Kněz odpoví: „Amen.“ [nesrozumitelné] No. Jáhen odloží nádobu a postaví se opodál oltáře.

Kněz řekne: „Jáhne, přistup.“ Jáhen se přiblíží s bází a se zbožností řka: „Hle, přistupuji ke nesmrtelnému Králi a Bohu našemu.“ A učiniv hlubokou poklonu řekne: „Podej mi, vладыko, ctihodné i svaté tělo Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista.“ A políbí knězi ruku.

Kněz mu podá do dlaně pravé ruky, podložené křížem levicí, svatý chléb řka: „N. a chvíli, posvátnému jáhnu N., Achillovi tak, posvátnému jáhnu se podává ctihodné i svaté i přechisté tělo Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista na odpuštění hříchů jeho a k životu věčnému.“

Jáhen drže úctivě a opatrně svatý chléb v dlaní, odejde za svatý oltář a postaví se se skloněnou hlavou tváří ke knězi. Kněz si rovněž položí na pravou dlaň svatý chléb říká: „Ctihodné a přechisté tělo Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista se podává mně, knězi Savelijovi, na odpuštění hříchů mých a k životu věčnému.“ A skloní hlavu před tělem Božím.

Potom kněz i jáhen hledíce na svatý chléb na svých dlaních říkají společně tyto modlitby: „Věřím, Pane, i vyznávám, že ty jsi v pravdě Kristus, Syn Boha živého, který přišel na svět spasit hříšníky, z nichž první jsem já. Také věřím, že toto je přechisté tělo tvé a že toto je předrahá krev tvá. A proto tě prosím, smiluj se nade mnou a zbav mne provinění mých, vědomých i bezděčných, slovem i skutkem, poznáním i nedostatkem poznání. A učiň mě hodným beztrestně se účastnit tvých přechistých tajemství na odpuštění hříchů a k životu věčnému. Amen.“

„K večeri své tajemné pozvi mne dnes jako hosta, Synu Boží. Neprozradím tajemství nepřítelům tvým a nedám ti políbení jako Jidáš, ale jako lotr na pravici kříže tvého vyznávám: Rozpomeň se na mne, Pane, v království svém.“

„Pane, nejsem hoden, abys vešel pod špinavou střechu duše mé, ale jako jsi dopustil, aby tě položili v jeskyni do jeslí mezi nerozumná hovada a jako jsi se ujal nevěstky mně podobné v domě Šimona malomocného, tak vstup do jeslí tupé duše mé a vejdi do poskvrněného domu těla mého, mrtvého a malomocného. A jako jsi neodstrčil nečistá ústa nevěstky, když líbala neposkvrněné nohy tvé, tak, Vládce a Bože můj, kéž se nehrozíš mne hříšníka a nedáš mi účast na svém nejsvětějším těle a vzácné krvi své, dobrý a milovníku lidí. Na přímluvu zcela neposkvrněné a vždy panenské Matky své, neboť tvé je království i moc i sláva na věky věků. Amen.“

„Přijímání tvých svatých tajemství nebudiž mi k odsouzení a zatracení, ale k uzdravení duše i těla.“

Takto se pomodlivše, přijmou oba ze svých dlaní tělo Boží se strachem a pevnou vírou. Potom vezme kněz oběma rukama svatý kalich, jehož nohu zabalil do plátna, a řekne: „Předrahou i svatou krev Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista přijímám já, sluha Boží, kněz Savelij, na odpuštění hříchů svých a k životu věčnému. Amen.“ Potom přijímá třikrát ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Utře plátnem okraj

svatého kalicha i ústa a řekne: „Hle, dotklo se rtů mých a odnímá nepravost mou a od hříchu mě očisťuje.“

A pozve jáhna řka: „Jáhne, přístup.“ Jáhen přistoupí ke knězi a skloněn řekne: „Podej mi, vладыko, předrahou a svatou krev Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista.“ Kněz podá jáhnu svatý kalich řka: „Přijímá sluha Boží, jáhen Achila, předrahou a svatou krev Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých a k životu věčnému.“ Když si jáhen utírá ústa, říká kněz: „Hle, dotklo se rtů tvých a odnímá nepravost tvou a od hříchu tě očisťuje.“

Jsou-li věřící připraveni k přijímání, rozdělí kněz části Beránka označené *Ni* a *Ka* na dostatečný počet částek a vloží je do svatého kalicha. Odhalí se opona a otevřou se královské dveře. Jáhen, pokloniv se, přijme úctivě do rukou svatý kalich zabalený do plátna. Vstoupí s knězem do královských dveří a ukazuje lidu svatý kalich a volá: „Se strachem Božím i s vírou přistupte.“

Lid odpoví: „Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně, Bůh Hospodin i zjevil se nám.“

Tohleto dělá, i když nikdo nepřijímá. Když nikdo nepřijímá, tak zase tohleto zazpívá, „Se strachem Božím i s vírou přistupte“, no, a otočí se zase zpátky.

Kněz ukazuje na svatý kalich v rukou jáhnových a předřikává přijímajícím modlitbu „Věřím, Hospodine, i vyznávám“, víš, tu, co se modlil sám. Potom podává svatou lžící tělo a krev Boží říká: „Přijímá sluha Boží Alexij ctihodné i svaté tělo a krev Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých a k životu věčnému.“

Věřící, který přistupuje k přijímání, činí velkou poklonu, políbí nohu svatého kalicha a učiní znovu velkou poklonu.

Chór zpívá po dobu přijímání lidu tento verš: „Tělo Kristovo přijměte, z pramene nesmrtelnosti okuste. Aleluja, aleluja, aleluja.“ Nebo píseň vzkříšení podle zvyku.

Po přijímání odnese kněz s jáhnem svatý kalich do svatyně a postaví na svatý oltář. Potom vstoupí kněz do královských dveří a žehná těm, kdo přijímali, volaje: „Spas, Bože, lid svůj a požehnej dědictví svému.“ Což dělá, i když nikdo nepřijímal, že?

A lid odpoví: „Viděli jsme světlo pravé, přijali jsme Ducha nebeského, našli jsme víru pravou, nerozdílné Trojici se klaníme, neboť ona nás spasila.“

Zatím otírá jáhen houbou svatý disk a stírá to, co na něm zbylo, do svatého kalicha. Na disk položí složenou hvězdicí a oboje, disk i svatý kalich, přikryje příkrývkami. A při této práci se modlí píseň vzkříšení.

Jiný hlas: Vzkříšení Kristovo spatřivše, pokloňme se svatému Pánu Ježíši, jedinému nesmrtelnému. Kříž tvému se klaníme, Kriste, a svaté vzkříšení tvé opěvujeme a slavíme, neboť ty jsi Bůh náš, kromě tebe jiného nemáme, jméno tvé vzýváme. Pojďte všichni věřící, pokloňte se svatému vzkříšení Kristovu, neboť skrze kříž radost v celý svět vešla. Dobrořečíme Pánu každého času, opěvujeme vzkříšení jeho, neboť kříž vytrpěl a smrtí smrt pošlapal. Osvět se, osvět, Jerusáléme nový, sláva Páně vyšla nad tebou. Plesej nyní i vždycky, Sióne, ty pak, čistá, raduj se, Bohorodičko, žes porodila. Ó Beránku veliký a nejsvětější, Kriste, ó moudrosti a slovo Boží i sílo, dej, ať pravdivěji přijmeme tebe v království tvém v den, jenž nebude mít večera.

Kněz vezme svatý disk a postaví na hlavu jáhnovu. Jáhen vstoupí se svatým diskem na hlavě do královských dveří a zastaví se, nic neříkáje. A odnese svatý disk na žertveník.

Kněz okouří svatý oltář, říká: „Vyvyš se nad nebesa, Bože, a po celé zemi nechť se rozprostře sláva tvá.“ Pokloní se, vezme s úctou svatý kalich a vstoupiv s ním do královských dveří, hledí na lid a řekne pro sebe: „Požehnaný Bůh náš,“ a zvolá mocně: „V každý čas, nyní i vždycky i na věky věků.“ Lid odpoví: „Amen.“ Co tohleto má znamenat, to nevím.

Kněz odnáší kalich ke žertveníku, zatímco sbor zpívá: „Nechť se naplní ústa naše chválením tebe, Hospodine, abychom opěvovali slávu tvou, neboť jsi nás učinil hodnými účasti na svatých tvých, božských, nesmrtelných i životodárných tajemstvích. Zachovej nás v posvěcení tvém, ať se celý den cvičíme v spravedlnostech tvých. Aleluja, aleluja, aleluja.“

Jáhen vyjde severními dveřmi, postaví se na obvyklém místě, zdvihne *orár* třemi prsty pravice a počne *ektenii* za přijaté dary, volaje: „Vzpřímeni, přijavše božská, svatá, přechistá, nesmrtelná, nebeská i životodárná, strašná Kristova tajemství, důstojně vzdejme díky Hospodinu.“ Lid odpoví: „Pane, smiluj se.“ Jáhen volá: „Zastaň nás, spas nás, smiluj se nad námi a chraň nás, Bože, milostí svou.“ Lid odpoví: „Pane, smiluj se.“ Den celý dokonalý, svatý, pokojný a bezhříšný si vyprosivše, sami sebe i druh druhá i všechen život náš Kristu Bohu předejme. Lid odpoví: „Tobě, Hospodine.“

Zatím kněz složil *antimens* a modlí se tuto modlitbu: „Díky vzdáváme tobě, vládče milovníku lidí, dobrodinče duší našich, žes nás také tento dnešní den učinil hodnými svých nebeských a nesmrtelných tajemství. Spravuj cesty naše, utvrd' nás v bázni své, ochraňuj život náš a učíš pevnými kroky naše na přímluvu a prosby slavné Bohorodičky i vždy Panny Marie i všech svatých svých.“ A pozdvihnuv svaté evangelium, pokládaje je ve znamení kříže na oltář, volaje: „Neboť ty jsi posvěcení naše a tobě slávu...“